

VIBEKE OLSSON
WAT BLIJFT
NA DE
STORM

De kronieken van Britta Eriksson 3

Tussen liefde en verraad bouwt Britta haar
leven steen voor steen opnieuw op

ROMAN

Vibeke Olsson

Wat blijft na
de storm

Roman

Vertaald door
Madeleine Kiers & Lucinda Hekhuis

Uitgeverij Mozaïek • Utrecht

Deze publicatie kwam mede tot stand dankzij een startersbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Vertaling: Madeleine Kiers & Lucinda Hekhuis, via het Scandinavisch Vertaal- en Informatiebureau Nederland (SVIN)

Ontwerp omslag: DPS

Lay-out binnenwerk: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 239 6311 0

ISBN 978 90 239 6312 7 (e-book)

NUR 302

www.uitgeverijmozaiek.nl

De Bijbelteksten in deze uitgave zijn ontleend aan de Herziene Statenvertaling © Stichting Herziene Statenvertaling 2010/2016.

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *Sågspån och eld* bij Libris Förlag, Stockholm, Zweden.

© 2012 Vibeke Olsson

© 2025 Uitgeverij Mozaïek, Utrecht

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan.

Uitgeverij Mozaïek vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Ver in het oosten, boven de zee, doorklieft een streep licht de nacht, de rook stijgt dik en zwart uit de schoorstenen van de ketelhuizen. Het is vijf uur, tijd om het vuur op te stoken.

Nu ligt er nog een dikke laag ijs, nog twee maanden totdat het dichte woud aan scheepsmasten tegen het water en de hemel afsteekt. Maar het zagen van aan land getrokken hout is in volle gang, en als je in de sneeuw stapt, verklapt een nieuw, brozer geluid dat de zon en de dooi eraan komen. Op de werf wordt sneeuw geruimd, de rails komen tevoorschijn, slaperig bruin.

Je zou nu vierentwintig jaar zijn, misschien zelfs al getrouwd. Als je naar het stilletje gaat als het stookuur begint, is je lijf nog warm en vol van haar – wie dat dan ook zou zijn. Ik denk dat je plankensjouwer bent, net zo sterk als papa toen hij nog jong was. Trots span je je spieren en drijf je het stukloon op.

Ik stel me voor dat je in een van de Matforspanden woont, papa en ik komen bij je langs om koffie te drinken en de vrouw met wie je bent getrouwd, voelt voor mij als een zus.

Ik vraag me af of je gelovig bent, of je je bij de baptisten hebt aangesloten of niet.

Maar verder komen mijn gedachten niet, want in werkelijkheid ben je al lang dood. Je had mijn grote broer Mårten moeten zijn, maar tijdens de grote hongersnood ben je aan ondervoeding gestorven. Je bent maar vier jaar geworden; je bent gestorven in het boerenhutje ver weg in Kalvträsk en nooit naar de zee en de houtzagerijen gekomen, nooit hier op Svartvik geweest.

Maar engelen bestaan, daar staat veel over in de Bijbel.

Als een engel ben je naar Svartvik meegegaan, je werd een engel van de houtzagerij die alles ziet en alles weet.

Het gaat niet om geloven of niet geloven – Jezus heeft gezegd dat engelenkinderen voortdurend het aangezicht van God zien. Je bent een engel en voert de gedachten van de mensen naar God en je verdeelt Gods genade en liefde onder eenzame en verdrietige mensen. Je zoekt heel Svartvik af, van het verste balkenwater, waar de boomstammen drijven, tot aan de kleinste haard in de barakken.

Het is tijd voor het opstoken van het vuur. Nu nog schuift de nacht langs houtstapels en barakken, nu nog schuift de winter met moordende kou rond oevers en bergen. Maar in het oosten wordt de hemel lichter en de broser wordende sneeuw kondigt de lente aan.

Mårten, je bent geen vierentwintig en geen volwaardige arbeider, je bent geen pasgetrouwde plankensjouwer. Je bent een dood kindje van vier met ledematen zo dun als bezemstelen en een opgezwollen lijfje. Papa en mama konden mij er natuurlijk niet voor behoeden dat ik andere volwassenen hoorde praten over hoe misvormd ondervoede kinderen raken.

Maar voor God bestaat de tijd niet.

Je bent een engel, je kan alles tegelijk zijn: kind, knaap, volwassene en oud.

Tijd en ruimte zijn door God geschapen. Op de eerste dag maakte God scheiding tussen de dag en de nacht, tussen het licht en de duisternis. Op de tweede dag maakte Hij scheiding tussen land en zee.

Je ziet het aangezicht van God, je bent buiten of binnen tijd en ruimte. Je kan heel Svartvik zien en tegelijk ook in de harten van de mensen kijken.

Nu ben ik oud genoeg om dit geen kinderachtige gedachten meer te vinden. Of anders ben ik oud genoeg om niet meer bang te zijn dat ik kinderachtig ben.

Jong ben ik nog steeds, maar de tijd verstrijkt, maanden en jaren, en jeugdigheid vergaat als houtkrullen tussen je vingers.

Ooit zal mijn leeftijd bij mijn weemoedige gedachten passen.

Als ik van het stilletje kom, komen ze aanwaaien met de ochtendwind vanuit de Botnische Golf. Ik blijf een ogenblik staan en ik ruik de ontmoeting tussen nacht en ochtend, het opstoken van het vuur. Het duurt nog een paar maanden voordat de nachtploeg aan het werk gaat en de ketels het hele etmaal op stoom zijn.

Februari is maart geworden, de nacht gaat over in de dag en ik sta even stil om de wind en de geuren in me op te nemen.

Märten, je kan nu bij de mensen zijn die troost nodig hebben als ze wakker worden. Bij de Lindgrens waar ze weer een kleintje zijn verloren. Bij Dora die zo ongelukkig verliefd is. Bij papa die mama altijd zal blijven missen.

Ik denk dat hij altijd aan haar denkt op het moment dat hij wakker wordt en dan, dan beseft hij weer: ze is er niet meer.

Ik weet het. Ooit zullen alle weemoedige inzichten bij mijn leeftijd passen.

Je bent papa en mama gevolgd toen ze naar de zee en de houtzagerijen trokken. Ze hadden mij, een zoogkind nog, en ze hadden jou pas begraven, en Tilda en Johannes waren niet ouder dan een paar maanden geworden.

Ze kwamen naar Tunadal en daarna naar Svartvik, toen Dickson de eerste stoomzagerij bouwde.

Het boerenhutje dat ze moesten achterlaten, lag ver weg in Kalvträsk, waar jij je korte leven leidde. De verhalen over het huisje waren voor mij een soort kindersprookje; de krokussen in de lente op de aardekelder, de seringen, het gerstakertje dat ze 'ons geluk' noemden, de roep van de parelduiker over het meer.

Na de grote staking hoorde ik mama tegen papa zeggen dat het minder pijn deed om aan hun huisje te denken.

We zijn geen pachters meer, we zijn arbeiders, we wonen op de zagerij. Het huisje zit voor altijd in ons hart, maar alles wat ons hier is gebeurd, willen we niet missen. We willen niet meer terug, hier horen we thuis.

Dat zei ze na de grote staking.

Nu is papa de enige die nog weet van het huisje, de enige die nog

weet van jou, Tilda en Johannes, de enige die nog weet van de tocht naar de zee en de zagerijen.

Hij wordt wakker als 's morgens de vuren worden opgestookt en weet, weet dat hij alleen is, dat zij er niet is.

Zo ging dat. Dit was zijn lot.

Nu is hij oud en 's morgens heeft hij pijn, dat is vaak zo bij oude mensen. Zo gaat dat, dat is je lot.

Ik weet het, ooit zal mijn leeftijd bij mijn weemoedige besef passen.

Maar nu ben ik nog jong, ik voel trillingen wanneer ik merk dat de wind van zee iets lenteachtigs heeft, ook als het nog bitterkoud is. Ik trek mijn omslagdoek strakker om me heen. Het is al meer dan vijf jaar geleden dat ik de vingers van mijn rechterhand heb afgekapt.

God heeft mij behoed, ik kan mezelf onderhouden. De kostgangers zijn tevreden met mijn eten en ze betalen goed.

Dus ik red het wel, en ik ben natuurlijk nog jong, ook al heb ik een gebrek. Als engel kan jij in de harten van mensen kijken en daarom weet je dat het hart verdeeld kan zijn in blijdschap en verlangen aan de ene kant en dat weemoedige besef, dat ooit bij mijn leeftijd zal passen, aan de andere kant.

Jij kan nu in het stookuur troost en kracht brengen naar de mensen die wakker worden, je voert Gods troost en kracht naar de mensen die dat nodig hebben.

En je kan je vast ook buiten Svartvik begeven, want jij kan je verplaatsen zonder rekening te houden met tijd en ruimte. Je weet dat mijn gedachten van het armenhuis naar een pijpenlaatje in de stad vliegen, of zelfs naar een kamer in een of ander hotel.

Jij weet het. Jij weet waar ze zitten, de mensen die mijn gedachten kwellen, de ene altijd hier, die andere... dat weet ik nooit precies. Jij weet het.

En ik trek mijn omslagdoek strakker om me heen en ga naar binnen om koffie voor de mannen te koken. De sneeuw knerpt, kondigt de dooi aan, de lente. Van de paden waar sneeuw geruimd is, komt die herkenbare eerste lentegeur. De grond is nog te koud om geur af te geven,

maar als er sneeuw is geruimd komt die herkenbare geur.

*Kerrie komt uit de schaduwen tevoorschijn, strijkt langs mijn benen.
Ik til hem op, begraaf mijn wang in zijn warme pels.*

'Lieve Kerrie,' fluister ik.

*Hij is nu alleen, twee jaar geleden is Snoetje doodgegaan. Dus we
zijn nu allebei onze moeder kwijt.*

*Inmiddels ben ik zo oud dat ik me niet meer schaam voor kinderachtige
gedachten.*

*Met Kerrie in mijn armen loop ik naar onze barak, gelijk boven aan
de hoge trap, naar stemmen en gerammel met emmers, de dag begint.*

Hier ben ik, van de zomer word ik twintig.

1

Het is nog licht buiten, hoewel de koffie al op is. Een blauw licht vult het vensterglas. Mijn blik wordt ernaartoe getrokken, mijn lichaam verzamelt herinneringen van de geur van smeltende sneeuw en het knerpende ijslaagje op de dooiende plassen. Voordat ik de tafel leegruim, zet ik het raam open om de zondagse lucht binnen te laten, lucht zonder ketelhuisrook, en daar, daar is het, het vleugje dat ik probeer op te vangen, de geur van smeltende sneeuw.

De uren, de dagen zullen verstrijken, de aarde zal geuren en de vogels zullen zingen.

Van de zomer word ik twintig.

Op tafel staan de lege koffiekopjes van de mannen. We hebben het goed, drie kostgangers, 's zomers vier, elke dag voldoende te eten.

Op tafel liggen beschuutkruimels tussen de koffieschoteltjes, daar liggen de krant *Norrlänningen* en het pamflet *Revolt*, de mannen voeren hun gebruikelijke discussies die ze vast voortzetten nu ze naar de kade zijn gelopen om de stoomboot uit de stad op te wachten.

Er is voortdurend gekissebis door dat comité dat Leon Hallén van Hovid en een paar andere vakbondsmannen voor de kerst hebben opgericht. Dat moest uitvissen of de zagerijarbeiders 'in financieel moeilijke omstandigheden' leven. Naar alle zagerijen zijn allerlei vragen gestuurd over van alles en nog wat, en de mannen proberen overal antwoord op te geven, tot wat het allerjongste stempelkleintje verdient.

Dan krijgt iemand genoeg van al dat gerapporteer en noemt zijn blad *Revolt*.

Dan die al net zo eindeloze discussies over de liberale ideeën van Leon Hallén en de socialistische ideeën van sommige anderen. Hier op Svartvik zijn in elk geval geen vakbonden, dat zou Dickson vast nooit toestaan. Maar vorig jaar heeft het manvolk wel een zieken- en begrafenisfonds opgericht.

Ik strijk de kranten glad en hang ze zonder ze door te bladeren aan de spijker in de wand naast de keukenbank.

In de ketel op de driepoot kookt het water, het vuur danst vrolijk in de tocht van het raam. Ik gooi heet water in de afwas-
teel en verzamel de koffiekopjes. Je kan zien wie uit welk kopje heeft gedronken, ik ken mijn kostgangers en hun eigenschappen: papa drinkt zijn kopje altijd helemaal leeg, laat zelfs geen prut op de bodem achter; Eskilsson legt een uitgekauwde pruim op het schotelkje; Bengtsson laat altijd een slokje koffie staan, alsof hij het is vergeten of ineens is overvallen door de stoomfluit die blaast als het werk weer begint. Ter afsluiting van de koffietijd spuugt Modig altijd een pruimrochel in zijn kopje. Modig is nog zo jong, je zou bijna denken dat hij zo rochelt om een echte kerel te lijken. Hij is hier pas in de kost sinds afgelopen zomer, toen Marklund met Saga trouwde. Modig is een lange, stevige Värmlander en plankensjouwer en werkt in dezelfde ploeg als Marklund. Hij praat met een typische onduidelijke Värmlandse tongval en heeft een wonderlijk kinderlijk gezicht. Hij is negentien, ik denk niet dat hij zich al hoeft te scheren, maar dat weet ik niet zeker, hij is hier alleen voor het eten, hij slaapt hier niet. Bengtsson woont het hele jaar bij ons in en 's zomers komt Nordström.

Ik doe de vaat. Wanneer mijn rug koud begint te worden, doe ik het raam dicht. Ik wou maar dat Kerrie bij de deur stond te mauwen.

De stoomboot op weg naar de stad blaast haar signaal. Nu staan ze op de kade, papa en de anderen, nu staan ze daar in groepjes

bij elkaar, het manvolk, met hun Leon Hallén, het liberalisme en het socialisme, met hun vragenformuliercomité en hun *Revolt*.

Ik kan me niet herinneren wanneer papa ermee gestopt is om met mij over dat soort dingen te praten. Ik weet niet goed wanneer hij besloot dat ik te oud werd om boven de opengeslagen krant tegen me te zeggen: ‘Moet je nou eens horen.’

Vindt hij dat het geen pas geeft nu ik zo oud ben? Heeft hij er genoeg van na het gesteggel met de kostgangers en zijn werkmakers? Of denkt hij dat ik mijn handen wel vol heb? Of is hij gewoonweg te moe?

Waarom zou ik moeten weten waardoor het komt? Ik heb genoeg aan mezelf.

Toch kan ik het niet helpen dat ik er soms over loop te dubben, onderweg van de put naar het washuis, van het houthok naar de barak en de belt...

Over drie uur is het alweer tijd voor de avondpap, eigenlijk heb ik maar tweeënhalf uur, dan moet ik de pappot aan de kook hebben, maar het lukt toch om naar de koorrepetitie in de kapel te gaan.

Ik trek mijn donkerblauwe jurk van poplin aan, de mooie jurk, de laatste die mama heeft genaaid. Juffrouw Ekstedt, de couturenaaister die ook lid is van onze gemeente, moest hem afmaken. Zij had mama de stof en het patroon gegeven. Ze moet door hebben gehad hoe ziek mama was. Mama wou me zo graag iets moois nalaten.

Van de zomer is het al vijf jaar geleden dat mama is gestorven. Vijf jaar. Ik kijk vaak naar haar foto, die boven het buffet hangt; die is genomen toen ik elf werd, vlak na de grote staking. Mevrouw Johansson had het bezoek aan de fotograaf betaald. Niemand van ons kijkt ernstig genoeg; papa maakte grapjes met de fotograaf en zei: ‘Mijnheer schiet toch niet met scherp, mag ik hopen?’

In die tijd was dat een grapje, vanwege de soldaten met getrokken bajonetten op het Schuttersveld.

Soms als ik in onze keukenkamer in de weer ben met opruimen, heb ik het gevoel dat mama naar me kijkt. Soms zegt ze dat Jezus bij me is, soms zegt ze: 'Vergeet me niet.' Soms foetert ze dat ik de kieren tussen de planken goed moet uitkrabben met een haarspeld, de was een dag van tevoren in de week moet zetten en de koffieprut niet meer dan twee keer mag opkoken.

Ik leg een paar houtblokken op het vuur en schik ze op de manier die ik van haar heb geleerd.

Zo meteen ben ik buiten in het blauwe licht.

In de gezangen wil ik zijn, in de muziek en het ritme, in de woorden over Gods grote genade. Hier in mijn lichaam wil ik God loven, zoals geschreven is in... Job, toch?

Maar mijn gedachten drijven weg als stammen die losraken van sleepboten, deinen hulpeloos op de golven.

Mijn gedachten vliegen naar het armenhuis, geen wonder. Dat ik vandaag weer de tijd niet heb genomen om Sirkka op te zoeken.

'Welk een vriend is onze Jezus,' zingen we.

Het gezang draagt en wiegt me, maar als een stomp in mijn maag komt de gedachte: wat voor vriend ben ik zelf?

'Dan Hij Die ons lijden draagt.'

Het gezang doorboort mijn hart.

Natuurlijk heb ik om Sirkka moeten huilen. Maar dat is alweer even geleden. Ben ik ongevoelig geworden, of heb ik te veel gehuild, zodat mijn hart te moe is en het heeft opgegeven?

Jezus, reinig mij met Uw bloed.

De stank, vanbinnen welt de herinnering op aan de stank in het armenhuis. Maar aan die stank wen je wel – zo laaghartig ben ik toch niet dat ik om die stank de tijd niet heb genomen.

Nee, het is lastig om alles gedaan te krijgen, ook op zondag,

dat weet iedereen die kostgangers heeft.

Of het komt soms doordat ik zelf bang was om in het armenhuis te komen toen ik mijn vingers had afgekapt? Dat ik met mijn halve rechterhand niet aan de kost zou komen.

Maar het is goed gekomen. Sirkka, Sirkka moest noodgedwongen die stank in.

Ze vertelde me een keer dat ze de mensen die hun behoefte niet kunnen ophouden probeert te helpen. Toen ze dat zei, wendde ze zich af; ze schaamde zich, edelmoedige behulpzaamheid veranderde in schaamte vanwege die hele toestand.

Naaïen en breien kan ze nog steeds. De kousen die ik draag, zijn van haar.

Toch ben ik er al twee weken niet geweest.

Wat als ik die kostgangers nou niet had? Dan had Sirkka bij ons kunnen wonen, had ze niet naar het armenhuis gehoeven. Maar dat gaat niet, vanwege de kostgangers. Niemand wil in de kost onder hetzelfde dak als iemand die het aan zijn longen heeft.

Wat als ik zou stoppen met de kostgangers, weer als spaanderwif aan het werk ging?

Dan zouden papa en ik nooit warm eten krijgen. Zouden we dat volhouden?

Zelf kunnen we ook niet in de kost, daar zouden al mijn verdiensten aan opgaan.

Maar om Sirkka te helpen...

Wie ben ik dat ik een vriend opoffer voor warm eten?

Mijn gedachten tolleren rond, dansen als hulpeloze boomstammen in een stroom.

Jezus, reinig mij met Uw bloed.

Niet meer kunnen werken.

Je hand ophouden bij de gemeente. Op andermans zak teren.

Genadebrood eten. Waarom schamen we ons daarvoor, terwijl we allemaal slechts leven van de genade van God?

Waarom spreekt men alleen over zonde en schuld, maar nooit

over de schaamte? Jezus heeft ook onder schaamte geleden.

Als U de Zoon van God bent, kom dan van van het kruis af!

De schaamte op Sirkka's gezicht, die dag afgelopen zomer, toen de dokter in zijn papieren keek en zei: 'Dit is een geval voor de armenzorg.'

Ik hoopte en vreesde dat ze die dag naar het ziekenhuis zou worden gestuurd, die bloederige woensdag in juli toen ze van het zaaghuis naar huis werd gedragen, helemaal besmeurd met bloed.

Zoveel bloed had ze nog nooit eerder opgehoest.

En de dokter schreef, zonder op te kijken zei hij: 'Dit is een geval voor de armenzorg.'

Ik wist niet of ik voor het ziekenhuis in de stad had gevreesd of erop hoopte. Maar de kleinste verandering van het licht dat in de kamer viel, herinner ik me nog precies. Achteraf weet ik hoe dat komt: de woorden van de dokter waren definitief.

Een middag hartje zomer, goud en groen, het vonnis over mijn beste vriendin op aarde.

Als we uit de kapel komen, prikt de kou in mijn ogen. Een avond aan het einde van de winter, het vriest dat het kraakt, de rook stijgt recht omhoog uit huisjes en barakken.

'Ik kon niet goed zingen vandaag, ik ben zo schor,' zegt Dora, die vlak naast me loopt.

'Misschien moet je je stem wat rust geven,' zeg ik.

'Na de volgende loonbeuring ga ik schoonmaken op het kantoor,' zegt Dora. 'Fijn om weer aan het werk te gaan, ik heb de hele winter thuis kousen zitten breien, dat is zo taai... Is het voor jou soms niet erg eenzaam om thuis eten te koken?'

'Je went eraan,' zeg ik. 'Je spreekt altijd wel iemand bij de put of de belt.'

Soms galmt de eenzaamheid in mijn borst. Maar dat wil ik niet tegen Dora zeggen. Dora is twee jaar jonger dan ik, vroeger deed ik in gedachten alsof ze mijn zusje was. Een zusje hoeft

niet te merken dat je neerslachtig en eenzaam bent.

Dora is Sirkka niet. Sirkka kan luisteren en heeft aan een half woord genoeg.

Dora is Sirkka niet. Dat ik me eenzaam kan voelen en mijn werk op de houtzagerij mis, daar heeft ze niks mee te maken. En als je kostgangers hebt, eet je beter dan de meeste andere mensen, en ik heb ook mooiere laarsjes.

Ik mag dankbaar zijn dat ik het ondanks mijn gebrek zo goed heb.

Zoals altijd begint Dora over Emil. Hij is nu kantzager, knap en onbereikbaar. Ik hum wat en geef af en toe antwoord, zonder echt te luisteren.

Sirkka!

Het gemis steekt in mijn hart.

Hoe kan ik dat nou doen? Twee zondagen voorbij laten gaan zonder bij haar langs te gaan?

‘Papa en mama waren vandaag naar de stad,’ zegt Dora. ‘Ze hebben Carolina gezien. Die deed natuurlijk of ze hen niet zag. Ze had mooie kleren aan, heel deftig. Maar het is wel treurig... Ja, vind je het ook niet verschrikkelijk?’

‘Ja. Wat leuk dat je aan de slag gaat met de kantoor schoonmaak, daar mag je God wel voor danken in je gebeden!’

Papa en Bengtsson zitten aan tafel. Papa stopt zijn pijp. De petroleumlamp brandt. Het is immers zondag, dan steken we het licht aan wanneer het donker wordt.

Zo deden we dat toen mama nog leefde.

Doordeweeks moeten we ons maar behelpen bij het schijnsel van het haardvuur, petroleum is duur. De krant ligt opengeslagen op tafel.

‘Er staat hier iets over ingenieur Tenow,’ zegt papa. ‘Stel je voor, toen de nieuwe zaagbladen erin gezet werden, was hij hier. Nu snappen we bijna niet dat we konden zagen met die oude

bladen. Dat bracht natuurlijk haast net zoveel houtkrullen als planken op... maar je wist niet beter. Maar... kijk nou eens, wat ze allemaal verzinnen, die hoge heren, heb je dat gezien? Moet je eens horen, Britta!’

Terwijl ik water in de pappot giet en er wat meer hout onder leg, leest hij: “‘Tandarts Carl Smitt plaatst artificiële tanden... maakt gebitsvullingen en beugels, en behandelt ook gebitsaan-doeningen.’”

Papa en Bengtsson lachen, het voelt fijn om mee te lachen.

‘Zullen wij dat ook nemen, van die, hoe heet het ook alweer... artivi... vieze tanden?’ vraagt Bengtsson.

Vlak daarna hebben ze het weer over ingenieur Tenow en de zaagbladen.

‘Stel je voor, het is al drie jaar geleden dat hij hier was, de tijd gaat snel,’ zegt papa. ‘Dat was in vierentachtig, najaar vierentachtig.’

Ik weet precies wanneer ingenieur Tenow hier was. Najaar 1884 was het, net zoals papa zei. Meer dan drie jaar geleden. Najaar ’84, de herfst dat Natan hier was.

Natan. Herinner ik me hem eigenlijk nog wel, of herinner ik me alleen mijn verlangen?

Zo vluchtig als zijn gezicht is, als een weerspiegeling in het water, zo sterk en duidelijk zijn de beelden van wat nooit is geworden.

Eigenlijk gebeurde er niks toen, najaar ’84. Hij heeft me twee keer gekust; een keer was ik blij – we waren op een kiesrecht-bijeenkomst in Tunadal – en een keer was ik bang en schaamde ik me. Korte momenten op de stoomboot, in de baptistenkapel in Tunadal, op de werf hier thuis, en ik herinner me duidelijk alle plekken waar we elkaar zagen, tussen het varkenskot en de barak, de bron en het houthok, de korte ontmoetingen op de parelgrauwe novemberdagen van 1884. Zeker, ik denk dat ik me zijn donkere, ietwat schuine ogen, zijn glimlach, zijn stem

herinner – maar het kan zijn dat ik het mis heb.

Herinnert hij zich mij nog? Of werd alles uitgewist toen hij zei: ‘Dat een wijf toch zo’n verrekte moeite met d’r moerstaal kan hebben.’

Toen hij tegen me zei dat ik moest gaan, toen hij dronken en hardhandig was, die avond met de brandewijn van Pelle Kolenbrander en de woordeloze schaamte, die wond zit diep in mijn lijf. De barak waar de Olssons woonden en waar Natan Jonsson bij inwoonde, het houthok waar hij me zo hard in mijn borsten kneep dat het zeer deed en ik er blauwe plekken aan overhield, het houthok waar hij me pijn deed en zei dat ik moest gaan, daar loop ik niet graag langs.

Niemand weet ervan. De schaamte is niet onder woorden te brengen. De Olssons zijn al zeker twee jaar geleden verhuisd, bijna niemand weet nog wie dat waren, en wie herinnert zich nog ene Natan Jonsson, die sorteerder, die in de late herfst van 1884 een paar luttele weken bij hen inwoonde?

Die herinnering draag ik alleen.

Ik weet niet eens of het de herinnering aan hem is of de herinnering aan mijn verlangen.

Vanbinnen zie ik niet hoe het in werkelijkheid was, de korte momenten in november – nee, steeds vaker spoken beelden door mijn hoofd van wat er nooit is gekomen. De zondagochtenden in onze keukenkamer, koffiedrinken op bed, drie kleintjes op een rij met zwart haar en ietwat schuine ogen, ze zitten aan het voeteinde van het uitschuifbed en zuigen op een suikerklont... Zijn glimlach wanneer ik met zijn koffiekkan en schaftmand naar de werf kom. Hoe hij mijn handen in zijn grote hand neemt, en ik schaam me helemaal niet voor mijn kapotte rechterhand.

Die beelden bekijken veel langer dan die van de korte novemberdagen toen ik zestien was, die korte dagen dat hij er echt was.

Ik probeer dat verlangen te vergeten, maar het lukt maar gedeeltelijk.

De gerstepap pruttelt, ik schuif wat hout opzij. Het is tenslotte zondag en ik heb niet genoeg melk voor rijstebrij maar in elk geval wel wat pruimen voor in de pap.

Modig en Eskilsson stampen het halletje in en komen dan naar binnen. Modigs trotse overjas en Eskilssons grove wollen jas worden uitgetrokken en aan de spijker naast de deur gehangen, terwijl ik de diepe borden klaarzet.

‘Je sluit Britta direct in je hart,
en als het kon in je armen.’

IRMA JOUBERT

Noord-Zweden, 1888. Britta wordt deze zomer twintig en is vastbesloten om vooruit te komen in het leven, ondanks de armoede waarin ze is opgegroeid. Ze werkt in Stockholm, spaart voor de toekomst en blijft dromen van een beter leven, samen met haar jeugdliefde.

Wanneer drank en verraad een einde maken aan haar dromen, zoekt ze naar houvast in een nieuwe liefde, tot ook die hoop uiteenspat. Als alleenstaande moeder kiest ze voor een eenvoudiger bestaan, dichterbij huis en bij haar kind. Maar bij haar terugkeer in haar geboortedorp wacht haar een onverwachte wending – én een nieuwe kans.

Vibeke Olsson is een van de meest gelezen en geprezen schrijfsters van Zweden. In *Wat blijft na de storm* keert de lezer terug naar de houtzagerij, dit keer om Britta te volgen als volwassen vrouw die zich leert staande te houden te midden van de stormen van het leven. Eerder verschenen *Dochter van de houtzager* en *Het lied van de bomen*.

NUR 302

9 789023 963110

www.uitgeverijmozaiek.nl